

הלכות קריאת שמע סא

סא דין כמה צריך לדקדק ולכוין בקריאת שמע ובו כ"ה סעיפים:

א לכתחלה צריך להזהר ולקרות כל הג' פרשות של קריאת שמע בכוונה^א באימה וביראה ברתת ובויעה^ב כדרך שבני המדינה קורין פרוטגמא שמשגר להם המלך דהיינו כתב המלך עלי' בני מדינתו שהם עומדים על רגליהם וקורין אותן באימה וביראה וברתת ובויעה וקריאת שמע היא פרוטגמא של הקב"ה לעמו ישראל ולא המריח עלינו הקב"ה לקרותה מעומד^ד אלא בלכתך בדרך אך צריך עב"פ לקרותה באימה וביראה^ה:

ב וצריך שתהיה בעיניו כפרוטגמא חדשה שלא שמעה מעולם^ו וזהו שאמר הכתוב^ז אשר אנכי מצויד היום כלומר בכל יום יהיו בעיניך כחדשים ולא כמו שכבר שמע דבר אחד הרבה פעמים ששוב אינו חביב אצלו ככתחלה:

ג בקריאת שמע יש רמ"ה תיבות וחסרו ג' תיבות להשלים רמ"ח^ח כנגד אבריו של אדם^ט שכל הקורא קריאת שמע כתיקונה כל אבר נוטל תיבה אחת ומתפא בה לכן נוהגין שהש"ץ חוזר ואומר ה' אלהיכם אמת בקול רם^י ובה כל אדם יוצא הואיל והשומעין מפיו של הש"ץ ג' תיבות אלו^{יא}.

וכל הצבור כשקורין לעצמן בלחש אומרים אני ה' אלטיכם ומומתינים על הש"ץ ואח"כ מתחילין ויצוב ואינן חוזרין ואומרין אמת^{יב} שכל האומר אמת בלי הפסק תיבה אחרת בינתיים כאלו אומר שמע שמע שמשתיקין אותו אם לא שהה בלל"ד בינתיים כמו שיתבאר^{יג} ואף אם שהה קצת אין לכפול לכתחלה בלי הפסק תיבה אחרת בינתיים^{יד} אבל אם רוצה כל יחיד להזור עם הש"ץ ה' אלהיכם אמת אין איסור ברבר מאחר שמפסק בין אמת לאמת בתיבת ה' אלהיכם^{יז}.

והש"ץ יש נוהגין שלא לומר אמת כשקורא בלחש לעצמו שאם יאמר בלחש אמת וחזור ואומר אמת בקול רם יהיה רמ"ז תיבות^{יח} ויש נוהגין לומר אמת גם בלחש שלא להפריד בין ה' אלטיכם לאמת ואמת השני אינו מן המנין אלא נוסח ברכת אמת ויצוב הוא^{יט}:

ד וימי שאינו קורא קריאת שמע בצבור עליו נאמר^כ וחסרון לא יוכל להמנות אלו ג' תיבות שחסרו לו ממנין רמ"ח^{כא}.

טו לקמן סעיף ה.
טז כולקמן סי' סו פ"ח ע"ג.
יז דרכי משה שם, וד"א שם, שלכן לא הושיעם לזה גם בש"ץ (ב"י שם ר"ח ורש מקשים).
יח ומהד"ע בספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי סי' יז הובא במ"א ס"ק א.
יט שרית ר"ח אלשנקרן סי' סו הובא במ"א שם, ושור"ע סעיף ג, וראה גם לקמן סי' סו פ"ז ע"ג, וראה הע"ב (ירוש' ח, סג הע"ב תל' ע' ג).
כ קהלת א, מג.
כא מדרש הנעלם (דבר הדרש רות ל, ג), הובא בב"י ר"ה יש נהגים, לבוש ס"ה, ובסדרו ר"ה בק"ש: יחיד המתפלל לעצמו יחיד תיבת אני ה' אלהיכם, ועי' שער הכולל פ"ב אות מ ופ"ז אות ד, בדי השלחן סי' יט ס"ק סב, ועי' אנ"ק חס"ו ע' רעד לענין ק"ש שעל המשנה ק"ש רתפלין ר"ח' ושמיר', ושאוטרים בבוקר קודם התפלה (במונה).

א ראה גם לעיל סי' ס ס"ה, לקמן סי' סג ס"ה, סי' קכג ס"ד.
ב טור ושור"ע סעיף א, ועי' לק"ש כ"ה עמ' 71.
ג אנ"ק: אל (לק"ש שם).
ד כולקמן רמ"א סג.
ה מדרש ויקרא רבה כ, ו, טור שם.
ו טור בשם רב עמוד נאמן.
ז לבוש ס"א, וראה ברכות סג, ב, פ"י חדש ס"ב.
ח ברכים ג, ג, ספרי שם הובא בפרש"י שם, שור"ע סעיף ב, כמבואר במדרש תנחומא קדושים ס"ז.
י אהלות פ"א מ"ה.
יא מדרש הנעלם (דבר הדרש רות ל, ג), הובא בב"י ר"ה יש נהגים, שור"ע סעיף ג, וכ"ה בסדרו ר"ה בק"ש.
יב מהר"י אבודו, הובא בב"י, רמ"א שם, והיינו אפילו אלו שעניין לא סינינו ק"ש (ספר היום), אנ"ק ח"ט ע' (ג).
יג רבינו ירוחם נתיב ג, ה"ב, הובא בדרכי משה ס"ק ב.
יד ד"א ס"ק ב.

הלכות קריאת שמע סא

ריו

ואעפ"כ יש לו קצת תקנה לכיין בכו"ז ווי"ן שבאמת ויציב יש מפרשים³³ כוונה זו שמי"ו ווי"ן עולין צ' והן כנגד ג' שמות הוי"ה שכל אחד עולה כ"ו וד' אותיותיו הן ל' ויש מפרשים³⁴ שמי"ו ווי"ן עולין צ' ועם הקריאה הרי צ"א כמנין השם בקריאתו ובכתיבתו וכאלו אמר ה' אדני"א אמת.

ויש אומרים תקנה אחרת³⁵ לקורא ביחוד³⁶ שיאמר אל מלך נאמן שמע וגו' וכן תיבות אלו משלימין מגין רמ"ח והן במקום אמן שיש לענות אחר הבוחר בעמו ישראל באהבה³⁷ כי אמן ר"ת אל מלך נאמן³⁸ ומ"מ כשקורא בצבור לא יאמר אל מלך נאמן רק יאמר אמן אחר הש"ץ כשמסיים הברכה וכן נוהגין במדינות אלו³⁹:

ה. נוהגין לקרות פסוק ראשון בקול רם כדי לעורר הכוונה⁴⁰ ונוהגין ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוון⁴¹:

ו. כל המארך ברל"ת של אחד מאריכין לו ימיו ושנותיו⁴² וגם לא יחסוף בחי"ת⁴³ אלא יאריך בה קצת כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ⁴⁴ שו' רקיעים והארץ כמנין חי"ת⁴⁵ ולזה רמו החטוטרת שבאמצע הגג של חי"ת⁴⁶ כלומר חי הוא ברומו של עולם⁴⁷ אבל ברל"ת צריך להאריך יותר כדי שיעור שיהשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם⁴⁸ וא"צ להאריך יותר מכשעור זה⁴⁹ ויש נוהגין להטות הראש כפי המחשבה מעלה ומטה ולד' רוחות⁵⁰:

ז. צריך להדגיש ברל"ת⁵¹ שלא תהיה כרי"ש⁵² ולא שיקראנה בדגש שהרי אין בה דגש אלא שיטעמינה בפה יפה⁵³ וכל שבן שלא יפה עושים המדגישים ומאריכין יותר מראי ונראה כאלו הדי' נקודה בשו"א⁵⁴ ומה שאמרו להאריך בד' של אחד לא אמרו להאריך ולמשוך בקריאת הדי' שהרי כל אות שבסוף התיבה ואין נקודה תחתיה היא נתמפת לגמרי אלא יאריך במחשבתו להמליכו בד' רוחות בקריאת הדי' ואחריה בטרם שיתחיל ברוך שם⁵⁵.

ואף מי שאינו מאריך בד' של אחד יש לו להפסיק מעט בין אחד לברוך⁵⁶ כי עיקר קיבול מלכות שמים הוא בפסוק ראשון⁵⁷ ויש לו להפסיק בינו לבין שאר דברים:

לד' סומ"ק סי' ב. הובא בב"י שם.
לה כדלעיל סי' לו אות ה.
לו תחנות כס, ב. מור וש"ע שם.
לז רש"י ברכות שם ד"ה ובל"ת.
לח ד' חייא בר אבא ברכות שם. מור וש"ע שם.
לט מור בשם הרא"ש וש"ע סוף ג. וראה דרב רבינו יונה שם. רא"ש ברכות פ"ב סי' ג בשם ר"א.
מ גירסת הראב"ה סי' מו (הובא במור) ברוש"ל ברכות פ"ב ה"א.
מא מור וש"ע סוף ג.
מב מ"א סי"ו בשם ר' יוסף קלמנשק.
מג של"ה במסכת תמור עניני הפלה ד"ה ו"ל אבא מורי, בשם גהר"ש מליבליץ, הובא במ"א שם.
מד תחנות הדשן סי' כז. מ"א סי' קכח ס"ק נג.
מה וירשלימי פסחים פ"ד ה"ט. מור רב עמרם. תוס' מנחות ע"א, א ד"ה ומרכין. רוקח סי' ש. גר"א סוף ד'
מו רש"י סוף פרק ד' פסחים נו, א ד"ה ולא. הרב רבינו יונה ברכות מו, ב ד"ה רבא. ד"ה ד"ה וצריך להפסיק, וראה לקמן ס"ד.

כב כ"ז ד"ה שם נהגים. שו"ע סי"ג.
כג רד"כ משה סי"א. א. רמ"א שם.
כד תיקוני זהר תיקון י (הובא בב"י שם). רוקח סי' ש. שכלי הלקט סי' מו בשם רב רניאל נאון ומעטו ר' יהודה החסיד. מנהיג ריני הפלה סי' לג. רמ"א שם.
כה אגור סי' ק. שו"ת מור"ק שרש של רמ"א שם.
כו ראה לעיל סי' נד. מ"א מתי צריך לענות אדרי ברכת עצמו.
כז כדלקמן סי' קבר סי"ב וש"ן.
כח רמ"א שם. ומנהג הב"ד שהש"ץ מסיים הבוחר בעמו ישראל באהבה בלחש ואין עונים אמן (ס' המנהגים – ח"ב ע"ו 11). וראה לעיל סי' נג סוף ס"ד.
כט מור וש"ע סוף ד. וראה גם לקמן סכ"ה.
ל גמרא ברכות ג, ג (בב"ב), לפי הרא"ש שם פ"ב סימן ג וראב"ה סי' מו. מור וש"ע סוף ה. וראה אנה"ק סי' פ"ב בעינים סגורות".
לא ברייתא ונראה ברכות יג, ב. כ"ז ד"ה וצריך להאריך.
לב רב אשר שם.
לג הרב רבינו יונה שם ד"ה ומלכד. מור וש"ע סי'.

הלכות קריאת שמע סא

ח האומר שמע שמע משתקן אותו¹⁰¹ מפני שנראה כמקבל עליו שתי רשויות¹⁰² והוא שאומר כל הפסוק וחזור ואומר שנית אבל אם כופל כל תיבה מגונה הוא אבל אין משתקן אותו שאין זה דומה למקבל עליו שתי רשויות אלא כמתלווין¹⁰³ ויש אומרים¹⁰⁴ להיפך שבשכופל כל תיבה משתקן אותו וכשאומר כל הפסוק ושונה אותו אין משתקן אותו אבל מגונה הוא ולדברי הכל אין משתקן אותו אלא כשאומר בעבור ובקול רם¹⁰⁵ אבל לכתחלה אסור בכל ענין¹⁰⁶ אפילו לקרות כל הפרשה ולחזור ולשנותה מיד¹⁰⁷ אלא א"כ כשקורא קריאת שמע על מנתו שמתר לו לקרות קריאת שמע כמה פעמים כדי להשתקע בשונה מתוך קריאת שמע¹⁰⁸ ויש מי שאומר¹⁰⁹ שגם כזה יש ליהדר מלומר פסוק ראשון ב' פעמים וראוי לחוש לדבריו¹¹⁰ אבל מה שיש נוהגין לומר שמע בכל פעם שאומרים ויעבור בסליחות אין בזה שום חשש שכיון שמפסיק הרבה בינתיים לא נראה כמקבל ב' רשויות¹¹¹:

מ האומרים כאשמות בסליחות וביום הכפורים בתפלת נעילה¹¹² ב' פעמים פסוק שמע ישראל יש לאמרו שלא יאמרו שהרי לדברי הכל עכ"פ מגונה הוא ויש אומרים גם כן שמשתקן¹¹³:

י ה' הוא האלקים שאומרים בתפלת נעילה ו' פעמים מנהג כשר הוא שמשבחים אותו שדר לנעילה מו' רקיעים¹¹⁴ ואין לחוש בכופלתו לב' רשויות שהרי מצונו שהוכפל במקרא גבי אלהינו¹¹⁵ ויאמרו (כל העם) ה' הוא האלקים וגו'¹¹⁶:

יא יש אומרים¹¹⁷ שיש ליהדר שלא לענות אמן אמן משום ב' רשויות ויש אומרים¹¹⁸ שאין חשש שהרי דוד אמר אמן ואמן¹¹⁹ ואין לחלק בין אומר בוא"ו לאומר בלא וא"ו וכן עיקר¹²⁰:

יב מה שנוהגין¹²¹ לומר ג' פעמים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בסיום תפלת נעילה¹²² אין לחוש משום ב' רשויות שלא חששו אלא בשמע ישראל שהיא עיקר קבלת מלכות שמים אבל כשאמרו שמע ישראל פעם אחת אין לחוש בכפילת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לב' רשויות שהרי ענין אותו על ה' אחד שבשמע ישראל:

101 ב"י שם.
 102 ש"ל ענין תפלה (רגג, א) ד"ה האומר. מ"א ס"ק ג.
 103 כדלקמן ס"י תרכ"ג ס"י.
 104 תוס' ברכות ל"ג, א ד"ה אטר. ד"ה"ש פ"ה ברכות ס"י ז. מ"י מ"י ש"ע סעף א'
 105 ולקמן ס"י תרכ"ג ס"י. ללוות השכינה שתעלה ותסתלק עכשיו לנעילה משבעה רקיעים.
 106 תוס' ורא"ש שם. ש"ע ולבש סעף יב. ט"ז ס"ק ד.
 107 וראה גם לקמן ס"י תרכ"ג ס"י.
 108 מלכים א י"ח, ז.
 109 אהל מועד שער קריאת שמע דרך א נתיב ג. ורמ"א סעף יב. וראה ירושלמי מגילה פ"ד ה"י.
 110 ב"י ד"ה כתוב באהל מועד.
 111 מ"א, ד, עב, יד, פפ, נג.
 112 כן תשעת בתיא ס"ק י. וראה רבינו בחיי שמת יד, לא.
 113 ט"ז ס"ק ד.
 114 כדלקמן ס"י תרכ"ג ס"י.

121 משנה ברכות ד, ב. ר' זריא שם. וראה ירושלמי ברכות פ"ה ה"ג. וראה גם לעיל ס"ג. לקמן ס"י קכ"א ס"ב.
 122 נחמד שם. רש"י שם ד"ה מילתא. מ"י. לבוש ס"א.
 123 נחמד שם לפירושי ותוס' ל"ג, ב ד"ה אטר פסקא.
 124 נ שם לפירוש וה"ג תבא בתוס' שם. ור"ף שם ורמב"ם פ"ב מ"ו ק"ש ה"א.
 125 ירושלמי ברכות פ"ה ה"ג. סמ"ג עשין יח. הגהות מיומניות רפוס קישטא הלכות ק"ש פ"ב ה"א הובא בב"י. ספר חסידים סוף סימן תי. ט"ז ס"ק ג. בית. מ"א ס"י טג ס"ק ו. דלא נטור ס"י ס' ס' ומפ"ק ס"י קד. וראה גם לקמן ס"י פג ס"ה.
 126 נ"ל ש"ע סעף ז.
 127 מ"א ס"ק ח.
 128 ירושלמי ברכות פ"א ה"א. הלכות גדולות הובא בארוחת היום הלכות ק"ש ס"י כו. סמ"ג עשין יח. הגהות משניות שם. ש"ע סעף י. מ"א שם.
 129 נח מהר"י אבותב הובא בב"י ד"ה ואם כופל. ש"ע ורמ"א סעף י.

הלכות קריאת שמע סא

ריט

יג אחר פסוק ראשון צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי לפי שבשעה שבקש יעקב לגלות הקץ לבניו נסתלקה ממנו שכונה אמר שמא יש בכם אחד שאינו הגון פתחו כולם ואמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד כלומר שמע ממנו אתה ישראל אבינו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד מיד פתח הוקן ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד²⁸ אמרו חכמים היאך נעשה נאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לא כתבו משה בתורה לא נאמר אמרו יעקב התקינו לומר בחשאי²⁹ ואם לא אמרו כל עיקר מחזירין אותו³⁰:

יד צריך להפסיק מעט בין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לזאת כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות כי שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא לשון קבלה שאנחנו מקבלים אלהותו ומלכותו ואהבת הוא לשון ציוואה³¹.
ויש להפסיק בפסוק ראשון בין ישראל לה' ובין אלהינו לה' הב' כדי שיהיה נשמע שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו הוא ה' אחד³²:

מז צריך להפסיק בין היום לעל לבכך ובין היום ללאהבה שלא יהיה נראה היום על לבכך ולא למחר³³:

מז צריך להפסיק בין נשבע לה'³⁴ כדי להטעים יפה העיין שלא תהא נראית כה'³⁵ וכאלו אומר נשבע ה' ח'ו³⁶.

צריך להחזיר זי"ן של תוכרו³⁷ ושל זוכרתם³⁸ שלא תדמה קריאתה לסמ"ך כי כל ו' הסמוכה לכ"ף שלאחריה דומה קריאתה לסמ"ך אם לא מתיזין אותה³⁹:

יז צריך להדגיש⁴⁰ יו"ד של שמע ישראל שלא תבלע ולא תראה אל"ף וכאלו אומר אשארל וכן יו"ד של יהוה שלא יהיה נשמע כאלו אומר והאו:

יח צריך ליתן ריוח בין וחרה לאף שלא יהיה נראה כאלו אומר וחרף⁴¹:

יט צריך ליתן ריוח בין חיבה שאות שבתחלתה כאות שבסוף חיבה שלפניה שלא תבלע אות אחת מהן⁴² כגון על לבכך על לבבכם ואברתם מחרה הכנף פתיל אתכם מארץ וכן ככל לבכך ככל לבבכם⁴³ אלא שבהן צריך שלא יפסיק הרבה שהרי יש מקף ביניהם וצריך להסמיכן ואעפ"כ יתן ריוח והבדל כל' שיהיה נשמע שקורא ב' למדיו⁴⁴:

עז ערנות הבושם (ל' אברת ב"ר עיראל) ח"ב ע"ב 28.
לבוש מעוף זמ.

עח ירושלים שם. הובא ברו"ף ותוס' ברכות טו, ב ד"ה בין וראש פ"ב ברכות ס"ו י"ב. מור וש"ע ס"ו.

עט מור בשם הראב"ד. ש"ע שם.
פ דד"ק במגלול שער דקדוק הפעלים. הובא בב"י ד"ה ומ"ש תוצר להתיז.

פא ראב"ד הל' ק"ש פ"ב ח"ט. טור וש"ע ס"ח.
פב רא"ש פ"ב ברכות ס"ו יב בשם ירושלמי. שכלי הלשון ס"ו בשם גאונים. תוס' ברכות טו, ב בשם רב אלפס. מור וש"ע ס"ט.

פג בדיחא ברכות טו, ב. רש"י שם ד"ה בין.
פד דבא שם. מור וש"ע סוף. ב. ראה גם לקמן ס"ו קסו ס"ה.

פה דד"ק במגלול שער דקדוק הפעלים. הובא בב"י ומ"א ס"ק יב. ועי' גה"ת (ג), ה, טז.

סז פסחים נ, א. ומב"ם פ"א מהל' ק"ש ה"ד. מור וש"ע ולבוש ס"ו. מ"ז פ"ק ה. וראה גם לעיל ס"ו מז ס"ט.

ע ראה גם לקמן ספ"ה. וחינו נלמד בנודכ"פ בדרקמן ס"ו תריס ס"ט. עי"ש שבנאי מע"ט אחר לאמירת ברוך שם.
עא ויא' ס"ק יא. וראה לבוש ס"ו פג ס"ה. ועי' פס"ד צמח צדק שלם, ד. וראה בנוד"ש ס"ט סק"ה, אם החר לשמע או לברוך שם.

עב פסחים שם כ"ו מאיר. רש"י שם ד"ה ולא. מור וש"ע מעוף ה. מ"ז פ"ק ג. וראה לעיל סוף ס"ו לקמן ס"ו פג ס"ה.

עג הוקח ס"ו שב. על הכל ס"ו ב בשם מהר"ם מאירא. רמ"א סוף די.

עד רבא בפסחים שם. מור וש"ע סוף. מו. וראה ספר ראשכול הלכות קריאת שמע וברכותיה.

עה ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד.
עו המנהג דני תפלה ס"ו לה. מור וש"ע סוף. מו.

הלכות קריאת שמע סא-סב

ב כל תיבה שתחלטה אל"ף וסוף תיבה שלפניה מ"ם צריך להפסיק מעט ביניהם שלא תכלע האל"ף¹⁹ בנן ולמדתם אותם וקשרתם אותם וראיתם אותו ושמתם את זוכרתם את ועשתם את שלא יהיה נראה כקורא מותם מותו מת¹⁹:

בא ולא בקריאת שמע²⁰ בלבד אלא אף בפסוקי דומרה²⁰ ובתפלה צריך לדקדק בכל זה והוא היין הקורא בתורה או בנביאים או בכתובים יש לו ליהרר בכל זה²¹ ומה שהזכירו בקריאת שמע הוא מפני שכל ישראל קורין אותה פעמים ביום חכמים ועמי הארץ למיכר הוצרכו להזכיר מפני עמי הארץ שאינם בקיאים בקריאה²²:

בב צריך ליהרר שלא ידגיש הרפה ולא ירפה הדגש ולא יניח שו"א הנע ולא יניע שו"א הנח²³ ואיזה שו"א נע ואיזה שו"א נח ידוע להמדקדים וכל דקדוקים אלו הם לכתחלה כמו שנתבאר בס"י ס"ב²⁴:

בג יש מי שאומר²⁵ שצריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה וראוי לחוש לדבריו²⁶ אבל לא נהגו כן במדינות אלו²⁷ וקשה לשנות המנהג כזה כי הקריאה בטעמים מפסדת הכוונה למי שלא הורגל בה מעודו לבוין בנגינה ובפרוש המלות כראוי אבל הרצה להחמיר על עצמו ויודע שיוכל לבוין בשיתוף יחמיר ותבא עליו ברכה²⁸:

כד מנהג יפה הוא למשמש בתפילין ובציצית כשמוכיר מצוותן בקריאת שמע²⁹ והיינו שימשמש בתפילין של יד כשאומר וקשרתם לאות כו' ובתפילין של ראש כשאומר והיו לטוטפת כו' וכשהוא אומר וראיתם אותו ימשמש בכ' ציצית שלפניו³⁰ ויסתכל בהן כמו שנתבאר בס"י כ"ד³¹:

כה יש נהגין לקרות קריאת שמע בקול רם³² מלבד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד³³ ויש נהגין לקרותה בלחש מלבד פסוק ראשון³⁴ מפני חשש שמא יבטא אחר על השמיעה ולא יקרא בעצמו ובאמת אינו יוצא בשמיעה אלא בשמ' שומעין מאחד המכווין להוציאה³⁵ כמו שנתבאר בס"י נ"ט³⁶:

סב דין מי שלא דקדק בקריאת שמע או לא השמיע לאזנו וכו' נ' סעיפים:

א אף על פי שצריך לדקדק באותיותיה³⁷ קרא ולא דקדק בהן יצא³⁸:

¹⁹ מ"ק מו. וראת גם לעיל ס' כח ס"ב ש"ג.
²⁰ ק סעף ג. וראה שם סעף ז' וש"ג ומנהג חב"ד ע' ס' המגנטים — חב"ד ע' 1011.
²¹ קא הרב רבינו יונה ברכות מו. ב. שו"ת רשב"א ח"א ס' תנב. תשובת רב האי גאון (שעני תשובה ס' שגב) הובא בתשובת ר"מ אלשקר ס' י. שו"ע ורמ"א סעף כו.
²² קב כדלעיל סעף ג.
²³ קג כדלעיל סעף ה.
²⁴ קד הרב רבינו יונה ברכות כא. ב ד"ה ויש שמקשים. הובא בב"י ס"י טס. מ"א ס' נט ס"ק ה.
²⁵ קה סעף ד (לענין ברכות ק"ש. וראה לקמן ס' פט ס"ב). וראה פ"י הרי"ש ס' ס"א. אליה רבה שם ס"ק ב.

סימן סב

³⁷ א כדלעיל ס' סא סמ"רכ.
³⁸ ב תשנה ברכות טו, א. ונראה שם ס' ב. מור וש"ע ס"א.

³⁹ מה הרב רבינו יונה בספר היראה. טור וש"ע ס"א.
⁴⁰ מה ראה ויח"ת (נ"ג) דוב"ל לב ע' סא.
⁴¹ פח הרב רבינו יונה שם. מור וש"ע ס"ב.
⁴² פט כדלעיל ס' נא ס"א.
⁴³ צ ד"ק במבטול שם הובא בב"י. רמ"א ס"ב.
⁴⁴ צא ד"ק שם. לבנוש ס"ב.
⁴⁵ צב ודב"ט הל' ק"ש פ"ב ה"ט. מור וש"ע ס"ב. ועי' לעיל ס' נא ס"ב.
⁴⁶ צג סעף א.
⁴⁷ צד הרב רבינו יונה ברכות מו. ב לפירושו בפסחים שם נו, א. מור וש"ע ס"ד.
⁴⁸ צה ב"י ד"ה כתב ה"ר יונה.
⁴⁹ צו הו"א סעף ה.
⁵⁰ צז דרכי משה ס"ק ת. וראה רמ"א שם ומ"א ס"ק ד.
⁵¹ צח ריב"ש ס' תפ הובא בב"י ס' כד ד"ה ודריב"ש.
⁵² צט הרב רבינו יונה בספר היראה. טור וש"ע ס"ד. מ"א